

การบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชน: ศึกษากรณีป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่
อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

Community Forest Network Management: A Case Study of Khao Wong
Community Forest, Wang Ta Khe Subdistrict, Nong Bua Rawae District,
Chaiyaphum Province

พระมหานราวิชญ์ โสภารักษ์

Phramaha Narawit Sopharak

กัลยา แซ่อึ้ง

Kanlaya Saeoung

สาขารัฐประศาสนศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Public Administration, Srinakharinwirot University, Thailand

Email: narawitsoparuk2539@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 27 กรกฎาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 7 สิงหาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง (2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง และ (3) เพื่อศึกษาเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) กลุ่มสมาชิกเครือข่ายภาคประชาชนจากชุมชนรอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ทั้ง 5 หมู่บ้าน 2) กลุ่มบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเฆ่ และ 3) กลุ่มบุคลากรจากองค์กรภาครัฐส่วนกลาง ได้แก่ บุคลากรกรมป่าไม้ บุคลากรกรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช รวมถึงจากสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง มีการดำเนินกิจกรรมในแต่ละด้านของกลุ่มของตัวแสดงในเครือข่าย ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มองค์กรภาครัฐ ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ การจัดโครงสร้างการทำงานเป็นไปตามศักยภาพของตัวแสดงและบริบทของพื้นที่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคมในลักษณะของเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ความร่วมมือที่เกิดขึ้น คือ การดำเนินกิจกรรมด้านการดูแลรักษาป่า ป้องกันไฟป่า และกิจกรรมด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำงานในรูปแบบเครือข่ายที่นำไปสู่ความสำเร็จ สำหรับประสิทธิผลของการบริหารจัดการเครือข่าย พบว่า 1) เกิดกระบวนการเรียนรู้ 2) การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา 3) เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และ 4) เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย นอกจากนี้ ยังพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่าย ได้แก่ 1) ความสามัคคีของสมาชิกป่าชุมชนเขาวง ทั้ง 5 ชุมชน 2) การสนับสนุนและการ

ประสานงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) การส่งเสริมและการให้คำปรึกษาจากองค์กรภาครัฐ

คำสำคัญ : เครือข่าย, ป่าชุมชน, การบริหารจัดการ

ADSTRACT

The objectives of this research are as follows: (1) to study the management processes of the Khao Wong Community Forest Network; (2) to study the effectiveness of the operations of the Khao Wong Community Forest Network; and (3) to study the conditions for success in managing the Khao Wong Community Forest Network. The documents used for data collection and analysis included document analysis and in-depth interviews. The main informants were groups of community network members from the communities surrounding the Khao Wong Community Forest boundary, including leaders from all five villages, groups of personnel from local administrative organizations, including personnel from the Wang Ta khe Subdistrict Administrative Organization and groups of staff from central government organizations, including staff from the Department of Forestry, the Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, as well as from educational institutions. The study found that the management of the Khao Wong Community Forest Network involves activities carried out by various stakeholder groups, including community leaders, local leaders, and governmental organizations, all of which played roles in network management. This horizontal relationship structure aligns the working organization according to the capacities of the stakeholders and the context of the area. It emphasized the participation of all sectors of society in the form of spatial and thematic networks. The cooperation that occurs includes activities such as forest maintenance, wildfire prevention, and public relations. These activities are facilitated through resource exchange and mutual support. A common set of goals is established, a crucial condition for successful network operations. Regarding the effectiveness of the network management: (1) a learning process was developed; (2) opportunities for problem-solving increased; (3) local resource management was achieved; and (4) policy advocacy processes were initiated. Additionally, the factors contributing to the success of the network management include: (1) the unity of the members of the Khao Wong Community Forest from five communities; (2) support and coordination from local administrative organizations; (3) and promotion and advisory services from governmental organizations.

Keywords: Network, Community forest, Management

บทนำ

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่งต่อมวลมนุษยและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นฐานการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้สามารถอำนวยประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ และยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของ คนในสังคม (ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้, 2562: 1) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรป่าไม้อุดม สมบูรณ์ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2504 – 2562 ทำให้ ประเทศไทยสูญเสียป่าไม้ไปแล้วประมาณ 68.5 ล้านไร่ หรือเฉลี่ยประมาณ 1.2 ล้านไร่ต่อปี โดยปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าอยู่ถึงร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 171 ล้านไร่ ใน ปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่า 102.5 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 31.68 ของประเทศ (รายงานสถานการณ์ป่าไม้, 2562: 1) มีพื้นที่ที่มีสภาพทางระบบนิเวศที่สมบูรณ์เหลืออยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่หนึ่งที่ได้ทำการ ประกาศก่อนยกเลิกสัมปทานป่าไม้ อย่างไรก็ตามป่าไม้ส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่า เศรษฐกิจที่เหลืออยู่ล้วนแล้วแต่อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมไม่สมบูรณ์เหมือนสมัยก่อน จังหวัดชัยภูมิ มี พื้นที่ทั้งหมด 7,937,062.18 ไร่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและอุดมสมบูรณ์ไป ด้วยทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยังสามารถอำนวยความสะดวกและเกิด ประโยชน์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมมีอิทธิพลต่อ ดิน น้ำ สภาพอากาศ และสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ก่อให้เกิด สภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ มีต้นน้ำลำธารที่สมบูรณ์ พร้อมด้วยสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ เป็นแหล่งศึกษาหา ความรู้ และท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป สภาพป่าไม้ของจังหวัดชัยภูมิ ถือได้ว่าเป็น สภาพป่าที่สมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีพื้นที่ป่าไม้ ตามกฎหมาย 3,701,848.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.64 ของพื้นที่จังหวัด ต่อมากรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ป่าบางส่วนที่อยู่ในเขตป่า เศรษฐกิจให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ไปดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเป็นจำนวนทั้งสิ้น 684,247.25 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางส่วนได้มีการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และเมื่อรวม กับพื้นที่ป่าเตรียมการสงวนอีก 437,283.17 ไร่ ทำให้จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายคงเหลือ ทั้งสิ้น 3,166,222.62 ไร่ ป่าไม้เหล่านี้เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางเป็นจำนวนหลายล้านคน เช่น แม่น้ำชี แม่น้ำพรม แม่น้ำเชิญ ซึ่งได้มี การกำหนดให้ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ป่าชุมชนเขาวง ตั้งอยู่ในพื้นที่ของ 5 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย บ้านท่าโป่ง หมู่ที่ 4 บ้านโนนม่วง หมู่ที่ 8 บ้านวังน้ำเขียว หมู่ที่ 10 บ้านวังอุดม หมู่ที่ 13 และบ้านโป่งนคร หมู่ที่ 17 ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอ หนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ 6,250 ไร่ เริ่มจดทะเบียนจัดตั้งในปี พ.ศ.2540 โดยจัดอยู่ใน ประเภทป่า ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชายฝั่ง ในเขตตั้งหมู่บ้านครั้งแรก พื้นที่ป่าไม่รอบหมู่บ้านยังมี ความอุดมสมบูรณ์มาก ชาวบ้านจึงไม่ค่อยสนใจการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้วุ่นวายนัก มุ่งแต่จะถากถางป่า ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อทำเป็นพื้นที่เพาะปลูกทำกิน เนื่องจากอาหารป่า ของป่า ตลอดจนยา สมุนไพรมีมากมายรอบ ๆ หมู่บ้าน จะเก็บหาเมื่อใดเวลาใดก็ได้และใน ปี พ.ศ.2522 เป็นต้นมา ชาวบ้านจากพื้นที่อื่นเริ่มเข้ามาจับจองพื้นที่ป่า หรือหาซื้อพื้นที่ป่าจากชาวบ้านเดิม จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2532 ถึง ปี พ.ศ.2536 สถานการณ์ด้านป่าไม้มีความผันแปรมาก ประชากรในหมู่บ้านเริ่มมีจำนวน เพิ่มขึ้น ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชนเขาวงเริ่มลดน้อยลง ชาวบ้านเข้ามาตัดไม้ทำลายป่าเพื่อ เค้าถ่าน เค้าป่าเพื่อล่าสัตว์และเพื่อหาของป่า ในปี พ.ศ.2540 ผู้นำชุมชน ทั้ง 5 หมู่บ้านในขณะนั้นจึง ได้ริเริ่มและมีมติให้เข้าจดทะเบียนจัดตั้งเป็นป่าชุมชน โดยได้ชื่อว่า ป่าชุมชนเขาวง โดยมีความ

พยายามจะให้ป่าเขาวงคงอยู่เพื่อประโยชน์ของชุมชนและชาวตำบลวังตะเฒ่า จากความร่วมมือของทุกชุมชน ป่าชุมชนเขาวงจึงค่อย ๆ ฟื้นตัว และเห็นความอุดมสมบูรณ์ทำให้มีจิตสำนึกและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน กลายเป็นพลังขับเคลื่อนที่มีอำนาจของชุมชนคนรักป่า ในปี พ.ศ.2548 ป่าชุมชนเขาวงได้รับรางวัลผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 7 ประจำปี 2548 ประเภทชุมชน (ชุมชน ชุมชนเมือง เครือข่ายชุมชน) องค์กรเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง แบบอย่างในการพัฒนาที่ใช้ป่าเป็นที่พึ่ง ในปี พ.ศ.2551 ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ จากกิจกรรมการประกวดป่าชุมชนตัวอย่าง ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แก่ รางวัลคนรักป่า ป่ารักชุมชน โดยกรมป่าไม้ร่วมกับ บมจ.ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) และในปี พ.ศ.2556 ได้รับรางวัล ผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 15 ประจำปี 2556 ประเภทรางวัล “สิบปนนท์ เกตุทัต 5 ปีแห่งความยั่งยืน” องค์กรเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง จังหวัดชัยภูมิ สร้างนวัตกรรมที่ทำกินด้วย “นครพอเพียง” จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า ป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ได้มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชุมชนร่วมกับหลายภาคส่วนของสังคมในรูปแบบของเครือข่าย (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550: 38-39) โดยการบริหารงานในรูปแบบเครือข่าวนั้น มีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งในระดับนโยบาย หน่วยงานพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้องค์กรชุมชนและท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการทำงานพัฒนาซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในระดับนโยบายที่รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะทำงานด้านต่าง ๆ ที่มีองค์ประกอบของผู้แทนหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ทั้งนี้จึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการบริหารจัดการป่าชุมชนเขาวงว่ามีกระบวนการอย่างไร มีการออกแบบเครือข่ายโดยมีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในองค์กรและนอกองค์กรอย่างไร ศึกษาถึงประสิทธิผลของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง และศึกษาเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง เพื่อนำการศึกษาครั้งนี้ไปเสนอแนะแนวทางการทำงานของเครือข่ายการบริหารจัดการป่าชุมชนเขาวงต่อไป นอกจากนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินงาน มาพัฒนาเป็นกรอบการศึกษา โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) คือตัวเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่ง

เป็นการศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง 2) การศึกษาถึงประสิทธิผลของการดำเนินงานในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง 3) การศึกษาถึงเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา ตามเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ คือ หน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายภาคประชาชน ประกอบด้วย ชุมชน 5 หมู่บ้าน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าชุมชน 2562, พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ 2562, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2562, และการประกาศใช้นโยบายป่าไม้แห่งชาติ 2562 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2562 ถึงปี พ.ศ.2567)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) บทความทางวิชาการ ประกาศ กฎหมายระเบียบ แผนการปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Interview) สำหรับเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เนื่องจากต้องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง และมุ่งศึกษาถึงประสิทธิผลของการดำเนินงาน รวมถึงการจัดการกับเงื่อนไขแห่งความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 13 คน ดังนี้

ประชากรกลุ่มที่ 1 สมาชิกเครือข่ายภาคประชาชนจากชุมชนรอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ทั้ง 5 หมู่บ้าน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ชุมชนบ้านท่าโป่ง หมู่ 4, ชุมชนบ้านโนนม่วง หมู่ 8, ชุมชนบ้านวังน้ำเขียว หมู่ 10, ชุมชนบ้านวังอุดม หมู่ 13, และบ้านโป่งนคร หมู่ 17 ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ในฐานะเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้ใช้ประโยชน์ โดยผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีประธานป่าชุมชนเป็นผู้แนะนำ

ประชากรกลุ่มที่ 2 บุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเฆ่ จำนวน 2 คน ที่มีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่/บอลหิมะ (Snowball Sampling) ร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

ประชากรกลุ่มที่ 3 บุคลากรจากองค์กรภาครัฐส่วนกลาง ได้แก่ บุคลากรกรมป่าไม้ จำนวน 2 คน บุคลากรกรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จำนวน 2 คน รวมถึงจากสถานศึกษา จำนวน 2 คน ที่มีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง โดยใช้การเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) และใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่/บอลหิมะ (Snowball Sampling) ร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชน: ศึกษากรณีป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าข้อมูลเอกสาร และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ และ 3) เพื่อศึกษาเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้างต้น จึงแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.กระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เป็นการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพื้นที่ มีการรวมตัวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ที่อาศัยพื้นที่ป่าชุมชนเขาวงในการเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงานผ่านการบูรณาการร่วมกัน และมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น กิจกรรมเดินสำรวจพื้นที่ป่า กิจกรรมการสำรวจการเกิดไฟป่า เป็นต้น และเป็นการทำงานร่วมกันที่ไม่แยกส่วนภาคต่าง ๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่ป่าชุมชนเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย กล่าวคือ การเชื่อมโยงองค์กรและเครือข่ายย่อยในพื้นที่เป็นการสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย เช่น การสร้างคณะกรรมการร่วมที่มีผู้แทนจากองค์กรและเครือข่ายย่อยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการประสานงานและการตัดสินใจที่มีความเป็นธรรม การบูรณาการการจัดการเชิงพื้นที่เป็นการรวมกลุ่มทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ดังตารางต่อไปนี้ จะเห็นได้ว่ากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 3 กลุ่มเครือข่าย มีการเชื่อมโยงการทำงานผ่านกลไกการทำงานในรูปแบบคณะทำงาน ซึ่งอยู่ในรูปแบบไม่เป็นทางการ มีการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการและลูกจ้างของรัฐ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายในลักษณะของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการดำเนินงาน คือ กลุ่มสมาชิกเครือข่ายภาคประชาชนจากชุมชนรอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวง เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและดูแลรักษาป่าของตนเอง ตามมาด้วยกลุ่มบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทในระดับการสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมือ และยังเป็นกลุ่มที่รับหน้าที่ประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ และกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มบุคลากรจากองค์กรภาครัฐส่วนกลาง ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่จากกรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และบุคลากรจากโรงเรียนทั้งสองแห่งรอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวง ที่ล้วนแล้วแต่มีบทบาทในระดับของการส่งเสริมให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่ป่าชุมชนเขาวง ทั้งสิ้น

2.ประสิทธิผลของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

2.1 เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันยังช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายด้วย ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์มากขึ้นจะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นใน

เครือข่ายได้ และเมื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันอย่างต่อเนื่อง จะสร้างสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา กลุ่มเครือข่ายทั้ง 3 กลุ่ม มีความร่วมมือผลักดันในการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มองค์กรของตน แต่ส่วนหนึ่งไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาที่ประสบอยู่นั้น เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอื่นหรือปัญหาอื่น ๆ การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายและร่วมมือกันประสานงานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น เพราะเป็นการระดมความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้าร่วม และจะนำไปสู่การหากลวิธีแก้ไขปัญหาออกมาอย่างเป็นรูปธรรม แต่ถ้าไม่มีการรวมตัวเป็นเครือข่าย โอกาสและทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ก็ลดน้อยลง เพราะไม่ได้รับการตอบสนองและไม่เกิดการลงมือแก้ไขเพราะขาดแนวร่วมจากองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินงาน

2.3 เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ในปัจจุบันเครือข่ายที่กำลังเกิดขึ้นนั้นมักจะเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ ที่ประชาชนได้ร่วมกันก่อตัวขึ้น เพราะพบเจอปัญหาและอยากหาวิธีในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่และเกิดกิจกรรมความร่วมมือ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ ป่าไม้ และแหล่งน้ำ เป็นต้น ซึ่งถ้าหากไม่มีการรวมกลุ่มกัน กระบวนการดังกล่าวอาจไม่เกิดขึ้น และสุดท้ายก็กลายเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข ดังนั้น การรวมกลุ่มของทั้ง 5 หมู่บ้าน รวมเป็นเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง จึงถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของเครือข่ายในการร่วมกันพัฒนาและจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่นของป่าชุมชนเขาวง

2.4 เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย ปัจจุบันเราพบว่ามีปัญหาสาธารณสุขที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่เราสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ด้วยการผลักดันเชิงนโยบายที่มีอิทธิพลมากขึ้น การผลักดันเชิงนโยบายนี้เป็นการใช้พลังของเครือข่ายและการจัดการในเชิงนโยบายเพื่อสร้างคุณประโยชน์แก่ปัญหาสาธารณสุขที่เกิดขึ้น เครือข่ายเป็นสิ่งที่สำคัญในการร่วมกันผลักดันปัญหาสาธารณสุข เพราะบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ดังนั้นการเชื่อมต่อกับเครือข่ายและภาคีอื่น ๆ จะช่วยเพิ่มอำนาจให้กับเครือข่ายในการต่อรอง นอกจากนี้ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบาย หากเราสามารถเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง กระบวนการนี้จะช่วยนำเราสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

3.1 ความสามัคคี ที่เกิดจากทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม และมีผู้นำที่เป็นนักประสานงานและชักจูงบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้าร่วมและดำเนินงานไปด้วยกัน

3.2 การสนับสนุนและการประสานงาน จากบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเฆ่

3.3 การส่งเสริมและการให้คำปรึกษา จากบุคลากรจากองค์กรภาครัฐส่วนกลาง ได้แก่ บุคลากรกรมป่าไม้ บุคลากรกรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และจากสถานศึกษารอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอนองบัว หนองหวาย โดยมีประเด็นที่พบจากการศึกษา คือ การดำเนินกิจกรรมในแต่ละด้านของกลุ่มของตัวแสดงที่มีบทบาทในกระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายตามหลักแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กิจกรรมด้านการดูแลรักษาป่า ป้องกันไฟป่า และกิจกรรมด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ป่าชุมชนเขาวง ได้จัดกิจกรรมทำแนวเขตป่าชุมชน เนื่องจากป่าชุมชนมีพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด 3,548 ไร่ ไม่มีงบประมาณมากพอที่จะจัดทำรั้วล้อม หรือปักหลักเสาปูนรอบแนวเขตป่าชุมชน ทำได้แค่การทำแนวกันไฟ เพราะเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน ป่ารกทึบ คนที่เข้าไปปฏิบัติงานสัญจรเข้า-ออกลำบาก อย่างไรก็ตามป่าชุมชนเขาวงมีการป้องกันรักษาป่า โดยการจัดกิจกรรมลาดตระเวนเพื่อสำรวจป่า ส่วนใหญ่จัดลาดตระเวนในช่วงของฤดูแล้ง เนื่องจากสามารถเดินเท้าเข้าไปในป่าได้ ถ้าในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว สภาพป่าจะรกทึบ มีต้นไม้และหญ้าขึ้นอย่างหนาแน่นทั่วพื้นที่ป่า ทำให้ผู้สำรวจไม่สามารถเดินเท้าเข้าไปได้ การจัดลาดตระเวนโดยคณะกรรมการป่าชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน เป็นการจัดลาดตระเวน เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้โดยทั่วไปจะสำรวจต้นไม้ที่ขึ้นใหม่แล้วยังเติบโตยืนต้นอยู่ได้หรือไม่ สำรวจต้นไม้ใหญ่ที่ได้ทำการอนุรักษ์ไว้ว่ามีการตัดไม้หรือไม่ กล่าวคือ เป็นการสำรวจทรัพยากรหลักในป่าชุมชน อาทิ ต้นไม้ 500 ปี ต้นไม้ใหญ่ พันธุ์ไม้หายาก พืช ผัก สมุนไพร สัตว์ป่า และการจะเกิดไฟป่า รวมถึงกิจกรรมด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับป่าชุมชนแก่สาธารณชน โดยการทำป้ายโครงการป่าชุมชน ป้ายแนวเขตป่าชุมชน ป้ายกฎระเบียบ ซึ่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะเป็นผู้ออกแบบและติดตั้งป้ายให้กับป่าชุมชนทุกแห่ง ในส่วนป้ายกฎกติกาของป่าชุมชน กรมป่าไม้จะส่งเจ้าหน้าที่มาร่วมรับฟังความคิดเห็น พร้อมทั้งหารือร่วมกับชาวบ้านในการยอมรับกฎกติกาต่าง ๆ ของป่าชุมชน เมื่อชาวบ้านได้มีมติยอมรับคณะกรรมการป่าชุมชนจึงติดตั้งป้ายชื่อป่าชุมชน และป้ายกติกาป่าชุมชนพร้อมกัน ส่วนป้ายแสดงแนวเขตพื้นที่ป่าชุมชน จะติดป้ายตามแต่ละจุดของแนวเขตป่า เพื่อแสดงอาณาเขตป่าชุมชนแทนการล้อมรั้วรอบแนวเขตป่า เนื่องจากป่าชุมชนมีอาณาเขตกว้างขวางมากและมีพื้นที่บางส่วนติดกับเขตอุทยาน คือ อุทยานแห่งชาติไทรทอง ซึ่งไม่มีการจัดทำรั้วล้อมหรือปักหลักเสาปูนรอบแนวเขตป่าชุมชน เพราะถือว่าเป็นพื้นที่กันชนระหว่างป่าชุมชนกับเขตอุทยานโดยกิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นจากการทำงานตามขั้นตอนของเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง จะเห็นได้ว่าในการลงมือปฏิบัติงาน มีคณะทำงานมีการทำงานที่เป็นระบบ โดยการเชื่อมโยงฐานข้อมูลและงบประมาณผ่านความร่วมมือของเครือข่าย มีการประสานงานการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากร เกิดการตัดสินใจร่วมกันในเวทีการประชุมของคณะทำงาน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในการทำงานระหว่างคณะทำงานทั้ง 3 กลุ่ม มีการสำรวจข้อมูลและค้นหาปัญหา จากผู้ที่อยู่อาศัยรอบแนวเขตชุมชนเขาวง กับทั้ง 5 หมู่บ้าน มีการจัดทำแผน เขียนโครงการส่งให้ท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และการเชื่อมโยงแผนงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ (กรมป่าไม้, 2565: 7) เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ได้กำหนดให้มีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวทุกประเภท ร้อยละ 55 ของพื้นที่ประเทศ โดยแบ่งเป็น พื้นที่เป็นป่าธรรมชาติ ร้อยละ 35 พื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์รวมทั้งป่าชุมชน ร้อยละ 15 พื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชนบท ร้อยละ 5 รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 ได้กำหนดให้มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ แบ่งเป็น พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ร้อยละ 25 และ

พื้นที่ป่าเศรษฐกิจรวมทั้งป่าชุมชน ร้อยละ 15 เพื่อประโยชน์ในการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และการอนุรักษ์ ดิน น้ำ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศ

2. ประสิทธิภาพของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ผลการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง มีความสอดคล้องกับ (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547: 106-108) ที่ได้อธิบายผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่าย ไว้ว่า ในกระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้น สิ่งหนึ่งที่ได้รับนอกจากผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การมีส่วนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องในความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ ผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่ายที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ซึ่งประสิทธิผลของการดำเนินงานเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ได้มีความสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่าย อยู่ 4 ข้อ ดังนี้ คือ เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันยังช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายด้วย, มีความร่วมมือผลักดันในการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มองค์กรของตน, เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ในปัจจุบันเครือข่ายที่กำเนิดขึ้นนั้นมักจะเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ ที่ประชาชนได้ร่วมกันก่อตัวขึ้น และเกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย ปัจจุบันพบว่ามีปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ด้วยการผลักดันเชิงนโยบายที่มีอิทธิพลมากขึ้น

3. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่เกิดจากบทบาทกลุ่มตัวแสดงในกระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง เป็นเครือข่ายที่สามารถเข้าถึงปัญหาที่แท้จริงและสามารถมองเห็นความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งมีศักยภาพ มีความพร้อมในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อมาบริหารจัดการกับปัจจัยสนับสนุนต่างและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยการใช้เวทีของป่าชุมชนเขาวงเป็นพื้นที่กลางในการอำนวยความสะดวกและเปิดพื้นที่ให้กับทุกองค์กรที่ขอเข้าร่วมเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยผ่านการสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ที่เป็นระบบจากท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543: 60-83) ได้อธิบายในการจัดการเครือข่าย ต้องคำนึงถึงเงื่อนไข 2 ประการสำคัญ คือ การคำนึงถึงสภาพของเครือข่ายว่าอยู่ในช่วงใด การนำแนวทางการจัดการต่าง ๆ ไปใช้ควรมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของเครือข่าย ประเด็นที่สอง คือ หน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารเครือข่าย การสร้างเครือข่ายโดยภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มย่อมแตกต่างจากเครือข่ายที่เอกชนเป็นผู้ริเริ่ม เครือข่ายที่บริการโดยหน่วยงานราชการกับเครือข่ายที่บริหารโดยประชาชนในชุมชนก็มีเงื่อนไขข้อจำกัดที่ต่างกัน ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวงมีการกำหนดบทบาทในเชิงโครงสร้างการทำงานในรูปแบบแนวราบ ผู้ปฏิบัติงานทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอภาคกันในตำแหน่งที่ได้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นของคณะกรรมการจะเป็นไปอย่างหลวม ๆ ซึ่งแต่งตั้งขึ้นโดยกลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 5 ชุมชนที่เป็นแกนหลักในการปฏิบัติงานในพื้นที่และเป็นตัวแสดงหลักในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในพื้นที่ ตามแนวทางนโยบายที่ท้องถิ่นและเครือข่ายให้การสนับสนุน โดยมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความร่วมมือกันบูรณาการจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ทำให้กระบวนการบริหารจัดการป่าชุมชนเขาวงมีความพร้อม และสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในการเชื่อมโยงตัวแสดงในเครือข่ายให้มาเข้าร่วมจะขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำชุมชน คือ ท่านประธานป่าชุมชนเขาวงซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งแตกต่างกันตามบริบทของตัวแสดง และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าชุมชน เช่น การนำนโยบายของเครือข่ายไปปฏิบัติเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการของทั้ง 5 หมู่บ้านและองค์กรที่อยู่ในเครือข่ายการบริหาร

จัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีการตกลงกันในที่ประชุม ซึ่งสอดคล้องกับ (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547: 104-105) ได้อธิบายบทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ในแต่ละเครือข่ายอาจมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติหรือเน้นการทำงานในระดับกิจกรรมและในระดับพื้นที่ บางเครือข่ายก็มีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมความเคลื่อนไหว บางเครือข่ายมีหน้าที่ให้การสนับสนุนในด้านทุน ทรัพยากร และการให้คำปรึกษาแก่เครือข่ายย่อยอื่น ๆ ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของเครือข่ายในสังคมไทย อาจจะถูกจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) ระดับกิจกรรม/การทำงาน (ทีมทำ) ได้แก่ เครือข่ายที่เน้นกระบวนการทำงานในระดับพื้นที่หรือในประเด็นปัญหานั้น ๆ เป็นสำคัญ โดยเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างความสัมพันธ์ไม่ซับซ้อน มีแบบแผนการปฏิบัติงานที่เป็นลักษณะคล้ายงานประจำ มีกระบวนการจัดการและการทำงานที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันและทรัพยากรในพื้นที่ 2) ระดับการสนับสนุนและประสานงาน (ทีมนำ) ได้แก่ เครือข่ายที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างเครือข่ายและภาคีต่าง ๆ มีบทบาทในการส่งเสริมการทำกิจกรรมของเครือข่ายย่อยในพื้นที่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ข้อมูลทางเลือกในกระบวนการทำงาน 3) ระดับส่งเสริม/และการให้คำปรึกษา (ทีมหนุน) ได้แก่ เครือข่ายขององค์กรสถาบันและหน่วยงานหลักทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาและเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การให้คำปรึกษาและแนวทางการปฏิบัติจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความสอดคล้องกันในการตั้งเป้าหมาย ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายป่าชุมชนเขาวงจึงเน้นการให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพในการทำงานในเชิงลึกของเครือข่ายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนประจำอำเภอ อย่างน้อยตำบลละ 1 ตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และควรมีการเพิ่มช่องทางการติดต่อประสานงานที่ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยี และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การติดต่อประสานงานกันมีความสะดวกรวดเร็ว และง่ายมากยิ่งขึ้น

2. ภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีการผลักดันให้เพิ่มกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการของคณะกรรมการป่าชุมชน เกี่ยวกับค่าการรักษาพยาบาลเมื่อเกิดอุบัติเหตุในขณะปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐหรือกรมป่าไม้ควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านในการจัดการป่าอย่างมีระบบ โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดในการสร้างความสมดุลระหว่างการให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าและการอนุรักษ์ป่า การทำเช่นนี้จะเป็แรงจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืนและยังสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างยั่งยืนด้วย

2. ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหรือการจัดการโครงการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงระยะเริ่มต้นเท่านั้น แต่ควรมีการติดตามในระยะยาว เพื่อที่จะได้รับทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ชาวบ้านทั้ง 5 ชุมชน กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างอย่างทันท่วงที พร้อมทั้งทำการแก้ไขปัญหาให้ทันต่อสถานการณ์

